

РЕЦЕНЗИИ И ОТЗЫВЫ

Тимощук О. В.

РЕЦЕНЗИЯ НА МОНОГРАФИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ В. В. ДУДЧЕНКО «ТРАДИЦІЯ ПРАВОВОГО РОЗВИТКУ: ПЛЮРАЛІЗМ ПРАВОВИХ ВЧЕНЬ»

Проблемна ситуація, яка потребувала вивчення у монографічному дослідженні, пов'язана з традицією плюралізму у юриспруденціях світу.

Яким є особистий внесок авторки у розробку обраної проблеми? Як вона вирішена і для чого в кінцевому розумінні вона призначена?

Дослідження В.Дудченко є компаративним. Компаративісти у своїх працях здійснюють порівняння правових устроїв і їх угруповань. Мета дослідження й полягала в тому, щоб через зазначене порівняння виявити спосіб вирішення проблеми у різних правоустроях чи їх угрупованнях і, на підставі теоритичного узагальнення, запропонувати власне розв'язання обраної проблеми.

Монографія складається з трьох розділів. У розділі I «Плюралізм у розвитку західної правової культури» висвітлюються головні постулати природної, позитивної, історичної і інтегративної правових шкіл Заходу. Продуманою і оригінальною є вже сама структура підрозділів. Так, природне право аналізується через висвітлення таких питань, як метафізичні передумови права, право і трансцендентна справедливість, дієвість ідеї права. Позитивне право досліджується через такі питання – контроверзи, як заперечення метафізики права, заперечення дієвості природного права. Інтегративно - правове вчення подається як синтезуюче дух і матерію, нормативний і дескриптивний підходи до права, легітимність і легальність.

У розділі 2 «Плюралізм у розвитку східноазіатської правової культури» аналізуються концепції «належного шляху», «Брахми», і «Дао», які обумовлюють праворозуміння у правоустроях Сходу. Знову таки, оригінально продуманою є і структура цього розділу. Усі три підрозділи, а саме «Теоцентристське правове вчення», «Брахмацентристське правове вчення», «Даоцентристське правове вчення» щонайперше виявляють співвідношення права і іудаїзму, права і ісламу, права індуйзму, права і конфуціанської моралі. Через розгляд таких питань, як Тора, Галаха, Агада і Мідраш, всеохоплююче аналізується єврейське право. Аналогічно, через висвітлення таких питань, як Коран, Сунна Пророка, Іджма, Кіяс, «Виняткові інтереси» здійснено аналіз мусульманського права. Індуїстське право аналізується у контексті розгляду дхармашастр, артхашастр і камашастр, а китайське і японське у контексті звичаєвих рит і гірі.

У розділі 3 «Традиція плюралізму у розвитку вітчизняної правової культури» висвітлюється своєрідність правових вчень дорадянського часу, економічний детермінізм і право, стан опрацювання проблеми права в теперішній Україні.

Достоїнством розділу є прагнення авторки до того, щоб на основі аналізу і теоретичного узагальнення західної, східної і вітчизняної традицій плюралізму у праві, збагатити загальне вчення про природу права концептуально. Сутністю концептуального збагачення вчення про природу права є його комплементарно – цілісне пізнання. Це пізнання є новим напрямком у розвитку правової думки в Україні і воно комплементує ідеї (метафізика), факти (позитивізм) і оцінки (аксіологія). Спроба зрозуміти дійсне поєднання цих найважливіших правових сфер є квінтесенцією дослідження.

У підсумку, авторка доходить висновку, що сучасна правова теорія має бути теорією цінностей і оцінок, бо право мусить визнавати, відзеркалювати і захищати цінності через законодавців і суди.

Те, що сучасна правова теорія має бути теорією цінностей і оцінок неабияк актуалізує проблему зрілої правосвідомості юристів як сфери духовності. У цьому зв'язку авторка висуває пропозицію реформ у викладанні і вивченні права.

Щодо зауважень до змісту монографії, то вважаємо, що потребують додаткового обґрунтування висновки, що позитивізм заперечив ціннісно – аксіологічний підхід до права, і що право в змозі існувати поза зв'язком з державою. Не менш важливо приділити більше уваги й концепціям реальної і формальної справедливості, а також таким складовим герменевтичного пошуку права, як герменевтичне коло, передумова розуміння, феноменолого – ейдетична редукція, ейдетичне право, оцінки. Ці питання вкрай важливі, оскільки вони стосуються тлумачення права, а відтак, і практики його застосування.

Висловленні зауваження не знижують теоритичної і практичної цінності доробку авторки. Їй вдалося зробити виключно глибокий аналіз і показати всю складність обраної проблеми. Виразна постановка проблем і вміле їх розв'язання, глибина думки, широка ерудиція, гуманістичні світоглядні переконня – ось складові авторського стилю. Не має сумніву, що дослідження сприятиме зміні пріоритетів у концептуальній системі державознавства і правознавства.

Монографічне дослідження В. Дудченко «Традиція правового розвитку : плюралізм правових вчень» рекомендую до друку.

Поступила в редакцію: 20.12.2006 г.